

ŠOLA.

Glasiło Goriških učiteljev.

Izhaja v zvezkih po 25 kr. — Dopise sprejema V. Černic, učitelj v Št. Petru pri Gorici; — naročnino pa Tom. Jug, naduč. v Solkanu.

Obraz iz družinskega življenja.

Kar tukaj povem, godilo se je v brdovitem kraju naše dežele, v kraju kjer raste žlahtna vinska trta, v prosti kmet-ski hiši — pri Košutnikovih. Ta družina ni bila ravno majhna. V družini bila sta oče in mati, ki sta imela troje čvrstih otrok. Imeli so tudi deklo, ki je materi pri gospodinjstvu pomagala. Stari ded čepel je vso zimo za ognjiščem ali v gorki sobi, ter si staro oblcko za leto popravljaj; le o lepih dnevih zlezel je na solnce. Po leti je štiri živinčet pasel. Zraven teh, pomagal je še očetov brat kmetijo obdelovati.

Čeravno ste uže dve slabi letini zaporedoma ta kraj obiskali, vendar ni bila ta družina, kakor druge, v dolg zabredla. Oče, priden gospodar, mati pa, skrbna gospodinja, znala sta uže tako obračati, da premoženja nista zadolžila. Oče se je varno ogibal vseh prepиров in tožeb kakor tudi vseh nepotrebnih stroškov pri kmetiji; pečal se je le s kmetovanjem in družina šla mu je pri delu na roko. Zadnje leto še kaplje vina niso pridelali, tim več pa so našeli žita in družega živeža, da so do prihodnjega pridelka lahko izhajali. Vsak čas, po leti in po zimi, če je le vreme bilo ugodno, našel si očeta in njegovega brata v vinogradu ali na polji — vedno sta imela dovolj opravka. Večkrat je djal oče: Pohajkovanje gospodarja na beraško palico spravi. Imeli so pod hišo vrtič. V tem je mati pridno zelenjavo gojila, in ker ta kraj ni bil ravno daleč od mesta, skupila je za njo

vsak čas lepe novce. Še celo po zimi pošiljala je deklo z radičem v mesto, ki si ga je v hlevu umetno izredila; tako je bila tudi spomladi prva zelenjad na njenem vrtu. Marsikteri malomarni, klepetavi gospodinji stavilo bi se jo lahko v zgled.

Starejši fantič in deklica hodila sta uže v šolo. Mlajši deček imel je še le tri leta. Mati je šinka in hčerko večkrat nagovarjala, naj v šoli lepo ubogata in se pridno učita. Oče pa ju je vsak večer vprašal, kaj sta se ta dan v šoli učila in dal si je pokazati naloge, ki sta je otroka za naslednji dan izdelovala. Vestno sta morala doma vse povedati, če je bil kateri njiju v šoli opominjan, ali če morda ni znal. Pravica je Bogu in ljudem ljuba, djal je oče večkrat, vidva se morata pridno učiti in nimata časa pohajati. Lenoba in pohajanje nič dobrega ne rodita. Kedar sta imela prosto in nista šla v šolo, morala sta na polji, ali materi doma pri delu pomagati, ali pa mlajšega bratca varovati.

Zvečer ko je oče iz polja domov prišel, pripravili so najprvo orodje pod streho, ki so je isti dan rabili; dekla pa je kravi pomolzla. V tem ko je mati večerjo kuhala, bila je družina pri ognjišči zbrana. Ko je bila večerja kuhana, zbrala se je družina v priležni sobici k večerji. Otroci posedli so na odločen kraj mize, ter so skupaj večerjali. Pri jedi so morali molčati, prepirati se med seboj niso smeli. Pred jedjo in po jedi molil je vselej starejši fantič naprej. Po večerji znosila je deklica posodo z mize v kuhinjo, kjer jo je dekla omila, a ona pa jo na odločeno mesto pripravila. V tem pa je šel oče še enkrat k živini v hlev pogledat, kamor mu je sinek moral z lučirno svetiti, da bi se uže zgodaj opravil pri živini navadil. Tako se je — rekel bi — redno vsak večer pri tej hiši godilo. Družinski pogovori bili so vedno lepega naravnega zadržaja. Oče in mati sta vedno na to pazila, da ni nikdo ktero nesposobno besedo izustil. Bil bi zato gotovo oestro grajan. Zato pa družih ljudi opravljati ali smešiti, še nobenemu na misel ni prišlo. Stari ded je marsikaj čudnega in smešnega v svojih mladih letih doživel, in to je pogostoma pri večernih pogovorih v pričo otrok pravil. Zraven pa je vselej dostavil še nauk ali svarilo.

Necega večera, bilo je meseca marca, zbrana je bila

družina po večerji v sobici. Zunaj je bilo, kakor navadno v tem času, mrzlo in deževno vreme. Stari ded je sedel v kotu pri peči. Starejši fantič vzame bukvice v roko, deklica pa tablico, da bi si nalogo za drugi dan napisala. Oče prisedejo k fantiču, ter ga vpraša kakor navadno, kaj se je danes v šoli učil. Ko smo danes zjutra vsi skupaj odmolili, pravi fantič, me g. učitelj pokliče, naj povem pesmico, ki smo jo za danes na pamet dobili. Jaz vstanem in jo veselo povem. Ali je bil g. učitelj s tabo zadovoljen, vpraša ga mati? Kaj pa, reče fantič. Povej nam še enkrat ono pesmico. Fantič stopi sredi sobice in čvrsto pove pesmico iz II. berila: „Pot do kruha“. Kaj ste pa potem delali v šoli, vpraša ga dalje oče? Ko je nas kacih deset to pesem pevedalo, ukazal nam je g. učitelj bukve djati pod klop in to pesem iz glave na tablice prepisati. Jaz sem jo dobro zapisal. Ko smo to vsi končali, bila je 9. ura. G. učitelj kazal nam je potem mere in uteži in izdelovali smo razne račuske naloge — prvo na pamet potem pismeno. Ob 10. uri prišel je g. kaplan v šolo; vsi smo lepo ustali in ga dostojno pozdravili. Kerščanski nauk trajal je eno uro. Deklica pravi: Tudi jaz sem bila danes popoldne v šoli vprašana. Čitali smo v berilu o goveji živini in njeni koristih. Djali nam je g. učitelj, da na copernije in vraže pri živini ne smemo verovati. To je istina, oglasi se stari ded pri peči. V dokaz temu povedati vam hočem resnično prigodbo.

Pri nekej hiši se maslo na noben način ni hotelo delati in tudi ne smetana na mleku zbirati. Vse so uže poskušali, a vse zastonj, le mrvice masla iz mleka niso dobili. Gospodar je dolgo a zastonj ugibal, kedo mu je mleko začaral. Neki dan pride še precej mlad berač v to hišo prosjačit. Gospodinja potoži tudi beraču svojo nadlogo. To vam je gotovo kak hudoben človek naredil, pravi zvit berač, mleko je začarano; le mene poslušajte in pomagano vam bo koj. Berač da si prinese dolgo vrvco ter vkaže gospodinji naj pokliče gospodarja. Z vrvco obveže hlev kjer so bile krave. V tem pride tudi gospodar. Berač ga pošlje v vaško cerkev po volno od velicega zvona. Gospodar gre, a kmalu se žalosten brez volne povrne. Berač mu pove, da zvonovo volno naj ne išče na zvonu, ampak na vrvi ki je pri-

vezana k zvonu. Gospodar zopet gre, a v tem gospodinja pripravi beraču dobro južino. On hitro poje ter ji zapové, da ne sme še besedice črhnuti, ko bode on coprnika odganjal. Zdaj se vrne gospodar in prinese volno od zvonove vrví. Berač si izposodi lonec v kuhinji, vsuje v vanj žerjavice in gre v hlev. Tukaj dene na žerjavico volno, pokadi ž njo krave, mrmra neke nerazumljive besede, pokadi enkrat in še enkrat potem da gospodinji lonec naj nese žerjevico v kuhinjo veleč ji, naj na tej ogenj zakuri, da bode dim copernike za vselej od njih hiše odgnal. Za plačilo zahteva od gospodarja štiri desetice, in ko mu jih ta da, prereže vrv, ki je bila ovita okoli hleva, zvije jo v klobec ter vrže v grapo. Na to se poslovi od gospodarja in gospodinje in brzim korakom odide. Uže čez par dni sta se gospodar in gospodinja morala prepričati, da beračevo odganjanje ni nič zdalo, ker smetana na mleku se le ni hotela zbirati, in tudi masla niso mogli iz mleka narediti. Čudita se pa, ko zvesta, kako je berač oba za plačilo opeharil. Ne dolgo potem gre gospodar po opravkih v vas in sreča g. učitelja. Gospodar toži tudi njemu svojo nadlogo in pove mu ono dogodbo z beračem. Učitelj mu pove, da berač je bil kak malopriden slepar ter mu svetuje, naj gre po živinozdravnika, ki mu bode gotovo za bolezen povedal in če le mogoče tudi bojne krave ozdravil. Gospodar stori kakor mu je učitelj svetoval. Živinozdravnik mu je v kratkem krave ozdravil. Na mleku se je jela zopet smetana zbirati in maslo prav rado delati.

Ne dajte posluha nikdar pohajačem in neznanim ljudem, in ne podpirajte jih. Zapomnite si pa to, kar vas uči g. učitelj in kar slišite od pametnih ljudi, in po nauku teh se tudi ravnajte. Tako je sklenil ded svojo pripoved.

Po tacih pogovorih odmolil je oče z družino sv. rožnivenec. Otroci in vsi voščili so si lahko noč in šli k počitku. To družino naj posnemajo posebno oni roditelji, ki pravijo, da današnja šola nič ne koristi.

Netopir ali mračnik.

(Spisal: Anton Leban.)

(Učitelj). Živalico, kojo tukaj vidite (v naravi ali na sliki), gotovo vsi poznate. (Otroci dvigujejo roko; eden jo imenuje). Kje si jo videl, Tonče! Kedaj? (Zvečer). V kakih večerih vidi se jo zelo pogostoma? (V jasnih, gorkih večerih). V katerem letnem času jo vidimo največkrat? (Po letu). Kaj delajo netopirji zvečer? (Prhutajo po zraku). Kako se njih letanje označuje? (Z mnogimi, brzimi obrati). Na katerega ptiča nas spominja? (Na lastovko). Kaj lovi lastovka po zraku? (Lovi mrčese). Kaj pa netopir? (Lovi tudi mrčese). Dobro! Netopir lovi po zraku žuželke, zlasti nočne hrošče, metulje in mušice, katerih brenčanje že od daleč sliši. Ali je tedaj netopir človeku škodljiva živalica? (Glej N. B.) (Koristna). Zakaj? Zaradi tega, ker veliko onih škodljivih mrčesov polovi. Da, istina, to zapomnite si dobro in povejte doma, da ne bodo ljudje te koristne živalice preganjali, kajti dandanes nekoji mislijo, da se netopir rad zapraši človeku v glavo in da se mu zaplete v lase. Tudi pravijo, da je slanino in mesnino, a to je laž, to je bajka. Izmišljatina je torej, da nam netopir škoduje; če ga pobijamo, ne delamo sebi haska.*) Netopir sicer rad leta v shrambe, kjer se slanina shrajuje; a ne, da bi žrl slanino, ampak lovi in hrusta razne žuželke, molje, muhe in druge—mrčese, ki se v mesu in slanini redijo. Ali nahajamo povsod netopirja? (Ne, moramo ga iskati). Kje ga dobimo? (V vsakeršnih luknjah, votlinah, po duplih, v starih zidovih in dimnikih, pod strehami, v zvonikih in drugod.) V kaki legi najdemo netopirja? (Držeč se za krepeljci visi na zadnjih nogah na kakem tramu). Netopir ni lepa živalica, a vendar je zelo čudno ustvarjen. Nekojim se ta živalica gnjusí, a to le zbog tega, ker je nijso od blizu opazovali. Opazovati jo hočemo danes z bliza. — Kaj je pri netopirji posebno označeno? Jože! (Dolgi in goli uše-

*) Saj še hudiča slikajo z netopirjevimi perhutami. Pis.

si; prednji nogi sti daljši, nego zadnji; palec je kratek in nosi močen zakrivljen krempelj; med podaljšanimi prsti je razprežena tanka gola mrenica, kakor na dežniku tkanina med šibicami; čeljusti ste globoko razklani in polni ostrih zôb). Kje se prične ona mrenica? (Mrenica se začne na vratu, razprostira se med prsti, gre ob truplu do zadnjih nog in obdaje tudi rep). Kakšne barve je netopir? (Sive, ali rudečkastorujave). V katero vrsto bomo stavili netopirja po navedenih znakih? (K čveteronožnim sesalcem). Še nekaj: netopir dobro vidi, a tudi dobro voha, neznano tanko sliši in izvrstno čuti. To ga menda tudi po noči vodi. Netopir ne more s tal kvišku zleteti, kakor ptica; on mora prej splezati na drevo, ali na zid, potem še le zleti. Hodi pa nevkretno, a leta izvrstno. On je zeló požrešen; ducat hroščev mu ni še za južino. Nasitivši se, napolni si še žrelo z mrčesi in odnese jih domov. Iz tega razvidite, da je netopir zeló koristna žival; tedaj ne preganjajte ga nikdar, kajti netopir ima itak med živalstvom dosta sovražnikov. Najhujši sovražnice so mu sove, mačke in tudi podlasice.—Če primemo netopirja, začvrči, odpre močno svoje žrelo, žugajoč nas ugrizniti. Če le more, tudi ugrizne, ne da bi vprašal dovoljenja. Njega ujed pa ne škodi.—

Netopir je v sorodu s sitnim, v južni Ameriki živečim vampirjem. **) Imenujejo ga tudi krvoloka. Ta netopir je skoro takó velik kakor je naša veverica in ima hudo navado, da konjem, govedom, oslom in tudi spečemu človeku kri pije; — od tod: krvolok. — Na Nemškem živi tudi netopir, kojemu Nemci pravijo „Hufeisennase“ (*Rhinolophus ferrum acquinum*). Slovenci mu pravimo: veliki mračnik, ali veliki netopir.—

Nos ima podkvi podoben, odtod v Nemcih: „Hufeisennase“.—Največji netopir je pa „leteči pes“, ki v vzhodnji Indiji živi. Pravi se mu „leteči pes“, ker je psu podoben. Ta velikan med netopirji živi posebno na otoku Java (učitelj naj pokaže na zemljevidu) in meri 1 meter z razprtimi peruti.—Živi se od vsakojakega sadja in malih pti-

**) Vampir je južnoamerikanski netopir. Srbi mu pravijo „volkodlak“, a Rusi „krvoses“.

čev. Prebivalci otoka Jave ga streljajo, ker jim daje njegovo meso dobro—sladčico.—

Netopirje ali prhutarje uvrstujemo med opice in deroče živali. V mrzlih krajih spé netopirji zimsko spanje. — Znanstveni izraz našega netopirja slove: *Vespertilio murinus*.—(Ponavljjanje; pismene vaje).

N. B. Namestu „živalica“ piše se lahko — in to še pravilnejše — „živalca“, ker samostalnik ženskega spola, končujoči se na tihnik, dobodo v deminutivu samo „ca“ (mestu „ica“). N. pr. žival (živalca); luč (lučca); noč (nočca) itd. Pis.

Čitanje pedagogičnih klasikov.

(Sp. Anton Leban.)

Resničen je pregovor: kdor mnogo pije, malo pije; t. j. kdor mnogo pije, malo časa živi. —

In marsikdo živel je mnogo let, dočakal je visoko starost, pa vendar lahko trdimo, da je živel malo časa, ker svojega življenja ni dobro uporabljal. —

Ravno takó smemo smelo trditi, da je marsikedo veliko in marsikaj čital, a konečno vendar malo vé o tem, kar je čital. —

Tak človek je šel skozi gozd, pa ni dreves in drugih rastlin opazoval; šel je le zbog tega, da se je v senci ohladil in okrepčal. — Nikdo ne bode sicer trdil, da moramo vsako knjigo znati ad verbum na pamet, kajti sim in tja čitamo tudi knjige, ki so nam namenjene v razveseljevanje in v duševni počitek. — Tudi čitamo večkrat tako knjigo, koje jedro ali snov lahko brez škode pozabimo. — Dandanes pa nekoji hitro beró in konečno ne vedó, kaj so čitali; še glavnih potez nam ne znajo navesti. Iz tega sledi, da marsikomu čitanje vendar le malo sadú donaša; ono razvija le cvetje.

Če so omenjene okolnosti veljavne pri posameznem človeku, toliko večo veljavo imajo pri — učitelji. — Malo časa nam učiteljem za čitanje preostaja, da, večinoma moramo za čitanje porabiti le ponočne ure. Utrujenim zbog celo-

dnevne delo, nam je duh celo opešal, zaradi tega nam knjiga, ki nas misliti sili, ne ugaja. Vzamemo tedaj knjigo, ponujajočo nam snov v zabavo, a dajočo nam le malo duševne hrane. Če pogostoma dobivamo takó slabe duševne hrane, s časom duševno takó oslabimo, da ne bomo mogli prebavljati več teže duševne hrane. Duševno oslabei podobni bodemo šibkemu človeku, ki večinoma le od krompirja živi. Učitelju — treba pa je dobre duševne hrane. Nemški pedagog pravi o tem: „Gerade der Lehrer, der täglich Enttäuschungen erlebt, täglich einen harten Kampf mit Berufsliebe und Berufsbürde kämpfen muss, der seinen Schülern ein stets gefülltes Füllhorn des Wissens sein und es verstehen muss, über den Geist der Zeit stehend, dennoch die Kinder kindlich zu behandeln und für den „künftigen“ Geist der Zeit zu erziehen, gerade er soll eine Wunderquelle besitzen, aus der er täglich Verjüngung und Schöpferkraft, Ausdauer, Glauben an die Ideale der Menschheit schöpfen, in welche er sich tauchen kann, um gereinigt von Vorurtheilen, von falschen Auffassungen über Erziehung und Menschenbildung kräftiger und kräftiger daraus hervorgehen.“ —

Poleg drugih znanstvenih knjig, so za duševno hrano učitelju najprimernejše pedagoške knjige, iz kojih naj on zajema zaklade svojega nadaljnega naobraževanja. Kakó pa naj učitelj take knjige čita, da bode zamogel dotično snov dobro razumeti in dobro porabiti? —

Predrznem se o tem nekoliko spregovoriti. To bodo sicer le migljaji, posamezni kašipot, sicer nič novega. —

Čitatelj pedagoških klasikov naj se ravna po naslednjih točkah:

1. Kakó tolmači ta in uni pisatelj bistveno odgojo in poučevanje, kakšne namene ima odgoja? Odgoja ima seveda prav za prav le en namen, a kakó različno se ta tolmači!—

2. Različen je pouk o odgojenji in različen tudi način odgojevanja. Katera načela zastopa moj pisatelj? V čem se razlikuje od drugih? V čem je sličen z drugimi?

3. Različni so tudi nazori o človeških glavnih nagibih in človeških duševnih močeh. — Ti nazori pa določujejo načela pri odgoji. Za to naj čitatelj pazi na nauke, ki jih

pisatelj v knjigi naslikuje, ker oni so temelj razvijajoči razpravi. —

4. Za vsako dobo človeškega življenja niso enaka pravila, enaka pôta, sredstva. — Vsak pisatelj ne razločuje enako drugemu; redko kedaj se dva v tej zadevi ujemata. Za to: kakó razdeluje življenja dobo ta in uni, in katera načela stavi za vsako dobo posebej? —

5. Človek ne potrebuje le odgoje, on rabi tudi znanosti in spretnosti, potrebuje pouka. Nekoji dajó odgoji prednost pred poukom; drugi zopet pouku pred odgojo, tretji smatrajo oboje za enako. Kakó razmerjuje naš pedagog odgojo in pouk? —

6. Kakó si znanosti in spretnosti prisvojimo odvisno je od učnega gradiva, drugič od načina, kako naj bi si to gradivo mladina prisvajala. Katero učno snov zahteva tedaj ta pedagog in katero metodo priporočuje, kakó določuje zopet drugi o tem in kakšno snov si želi v to nameró?

Konečno: V čem so si pisatelji jedini, v čem se razlikujejo njih načela gledé na poučne zakone? kaj se je spremenilo na polju odgojiteljstva za časa onega pisatelja do sedanje dobe? V čem se ujemajo nazori najveljavnejših pedagogov stare in novejše dobe?

Na te točke naj bi učitelj pazil pri čitanji pedagogičnih klasikov. — Potem pa naj sam o vsaki prečitani knjigi izreče svojo sodbo. — Za to pa mora važnejše poteze načrtovati, tako, da ima v malem jedro one knjige pred seboj. — Sploh naj se čita vedno „s svinčnikom v roki;“ to zahtevajo: Dittes, Ohler, Schumann, Niedergesäss, Kehr in drugi pedagogi! —

To priporočujem osobito učiteljem, ki niso še dostali učiteljskega izpita; sploh pa bi to nikomu ne škodovalo, kajti s tem se vadimo v razsodnosti in bistromunosti. Tako početje nas sili, da čitamo počasi, a s tem dobro prebavimo snov, katera postane naša lastnina. —

Se ve, za to treba je vztrajnosti in velike vaje; s časoma dosežemo oboje, če le hočemo. —

Ljudske šole na Goriško-Gradiščanskem

l. 1881.82.

Javnih ljudskih šol je bilo :

V okraju :	deških :				dekliških :				mešanih :				š. za silo	rednih :					vseh šol :			
	6	5	4	3	2	1	6	5	4	3	2	1		4	3	2	1					
	razrednih													razrednih								
Tolminskem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	2	8	27	-	-	3	1	2	8	41
Goriškem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	32	18	-	-	-	-	12	32	62
Sežanskem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	22	9	-	-	2	-	1	22	39
Gradiščanskem	-	1	2	1	-	1	-	2	2	1	2	6	13	17	10	-	1	4	9	15	19	58
Gorici	-	-	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	3	-	1	-	6
Skupaj :	-	1	5	1	1	1	-	2	2	1	7	7	29	79	64	1	2	12	10	31	81	201

V Tolminskem okraju se je trirazredna ljudska šola v Kobaridu in Bovcu razširila v štirirazredno; dvorazrednica v Cirknem pa v trirazrednico. Ker se pa v tem poslednjem kraju nova šola še o pravem času ni mogla dozidati, učil je podučitelj začasno na Ravnem. Dalje se je enorazrednica pri sv. Luciji razširila v dvorazrednico in v Št. Vidu ustanovila redna enorazrednica. Uže leta 1881. ustanovljeni pomočni šoli v Sedlu in Otaležu namestile ste se z rednimi učitelji.

V okraju Goriške okolice se je :

1. Leta 1880. ustanovljeno mesto učiteljice v Rifenbergu namestilo in vsled tega šola spremenila v dvorazrednico.
2. Enorazrednice v Šempasu in Dornbergu spremenilo v dvorazrednice.
2. Pomočna šola v Kronbergu se je preustrojila v redno enorazrednico.
4. V Plaveh se je na novo ustanovila enorazrednica.

V Sežanskem okraju se je pomočna šola v Št. Kocijanu preustrojila v redno enorazrednico; pomočna šola v Dutavljevih pa vsled smrti tamošnjega č. g. vikarja zaprla.

V Gradiščanskem okraju se je na mešani dvorazrednici v Fari ustanovilo še eno mesto za učitelja, in vsled tega se je šola preustrojila tako, da so bili otroci v prvem razredu mešani, v drugem razredu pa so se poučevali razdeljeno po spolu v dveh paralelkah. Enako se je preustrojila šola v Gradu, ki šteje sicer tri razrede

a je kvalificirana le kot dvorazrednica. Na trirazrednici v Ogleju učili so štirje učitelji, ker je tretji razred bil razdeljen po spolu v dve paralelki. Okrajni šolski svet v Gradišči smatra 10 v tem sporočilu navedenih pomočnih šol kot redne, ker so te šole pa le v principu ustanovljene in z rednimi učitelji ne še nameščene, vpisane so tukaj v rubriko pomočnih šol.

Na šestrazredni dekliški šoli v Gorici se v šestem razredu (7. in 8. š. l.) zaradi pomanjkanja učenk ni učilo; prejšnji peti razred (5. in 6. š. l.) obstoječ iz dveh oddelkov, razcepil se je v dva razreda in za 5. š. l. ustanovilo dve paralelki.

Iz navedenega je toraj razvidno, da se je šolstvo v vseh okrajih, gledè na zunajno uredbo, znatno zboljšalo.

Učni jezik je bil slovenski na vseh šolah Tolminskega, Sežanskega in Goriškega okraja, izvzemši v Ločniku v poslednjem okraju, kjer se je poučevalo v italjanskem jeziku. V Gradiščanskem okraju se je učilo na 9 šolah v slov. učnem jeziku, na 49 pa v italjanskem jeziku. V Gorici je bila ena slov.-nemška in ena ital.-nemška deška vadnica pa ena nemška dekliška vadnica. Ostale ljudske šole v mestu so bile italjanske.

Tedaj je bilo leta 1881.82

1. slov. ljudskih šol	145
2. ital. " "	53
3. slov.-nemških	1
4. ital.-nemških	1
5. nemških	1

U Č I L O S E J E :	celo- dnevno	poldnev- no
1. V Tolminskem okraju (na rednih šolah)	4	10
2. V okraju Goriške okolice	3	41
3. V Sežanskem okraju	3	22
4. V Gradiščanskem okraju	47	11
5. V mestu	6	—
Skupaj :	63	84

V Tolminskem okraju se je v Tolminu šola preselila v novo š. poslopje: v Bovcu se je zidala še ena š. soba; v Tribuši se je razširila; v Grahovem pa najelo prostornišo š. sobo. V Goriškem okraju najeli so se v Dornbergu in Cerovem primernejši prostori za šolo.

V zdravstvenem obziru, dali bi se š. prostori tako-le razvrstili:

V OKRAJU :	prav dobrih	dobrih	srednjih	slabih	Z venti- lacija :
Tolminskem	4	6	14	15	9
Goriškem	11	21	19	10	14
Sežanskem	4	7	14	9	3
Gradiščanskem	10	12	27	7	1
v Gorici	—	3	2	1	—
Skupaj :	29	49	76	42	27

Šolska oprava je bila :

V O K R A J U :	dobra	začostna	slaba
Tolminskem	10	22	9
Goriškem	10	26	4
Sežanskem	17	8	9
Gradiščanskem	—	—	—
V mestu	2	4	—

Učila branju, računstvu in zemljepisju imajo skoro vse šole, pomanjkujejo pa skoro vsem šolam nazorna sredstva za prirodoslovni pouk.

Privatnih šol je bilo :

- a) s pravico javnosti 3
 b) brez pravice javnosti 7

Gledé na število razredov je bilo : enorazrednih . . . 4
 " " " " " " " dvorazrednih . . . 3
 " " " " " " " štirirazrednih . . . 1
 " " " " " " " petrazrednih . . . 1
 " " " " " " " sedemrazrednih . . . 1

Solsko obiskovanje.

V naslednji skrižalki razvidi se število za šolo vgodnih otrok, kakor tudi onih ki so šolo dejavstveno obiskovali :

OKRAJ :	Štev. za šolo vgodnih otrok		skupaj :	Štev. otrok ki šolo obiskujejo.		privatno se uči :	vadnico obiskuje :	srednje š. obiskuje :	doma se uči :	skupaj :		Leta 1880. 1. je obiskovalo šolo :		en otrok stane gl.
	6-12	13-14		6-12	13-14					štev.	v %/o :	štev.	v %/o :	
	let starih :			let starih :										
Tolminski	4283	1501	5784	2630	766	2	18	8	?	3424	59.2	3025	52	7.65
Goriški	7917	2570	10287	6046	1495	8	182	44	10	7775	75.5	6737	67	5.32
Sežanski	3340	790	4130	3005	563	—	26	7	?	3601	86.3	2757	65	8.40
Gradiščanski	8217	1622	9839	6763	592	81	27	46	?	7509	76.6	7525	81	8.42
Gorica	2105	646	2751	761	160	386	287	108	?	1702	69	1671	60	10.96
Skupaj :	25862	6929	32791	19205	3576	477	540	213	10	24011	73.3	21715	68	—

Opomnja. Ker je le 6 — 12 letna mladina postavno v šolo zavezana, ustanovili so se za 13 in 14 letne otroke nadaljevalni tečaji. Od 766 otrok, 13 in 14 let starih, je obiskovalo v Tolminskem okraju 551 vsakdanjo šolo in le 215 (113 dečkov in 102 deklic) nadaljevalni tečaj. V obče se je š. obiskovanje v tem okraju znatno zboljšalo. Od 6 — 12 letne mladine je hodilo v šolo 61·50/100 od 13 — 14 letne pa 51^{0/100}. Obiskovanje se je v tem okraju primeroma s pretečenim letom za dobrih 7^{0/100} narastlo.

V sedmih krajih tega okraja (Ravno, Tribuša, Kreda, Trenta, Jageršće, Šebrelje in Staroselo) so bili vsi otroci všolani. Gledé na to, da je v tem hribovitem okraju 1049 otrok, ki so čez eno uro oddaljeni od šolskega središča, ni upati, da se bo kedaj vse otroke moglo všolati. Ako od vse šolske mladine odštejemo še 108 otrok ki so zaradi slabosti od šole odvezani, dobimo le 4627 za šolo vgodnih otrok.

Od teh je obiskovalo

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
š. leto :							
900	723	584	470	320	275	117	89

Šolo ni obiskovalo 1207 otrok. Zarad oddaljenosti nekterih selišč, ni bilo možno posebno 6 letne otroke všolati.

V Goriški okolici je hodilo 6·5% otrok več nego prejšnjega leta. To razmerje pokaže se tem vgodniše ako se spodaj navedene nedostadke v pošte v zame.

Vseh otrok 6 do 14 let starih je bilo :	postavno oproščenih		postavno zavezanih :	šolo je obiskovalo							
	zarad telesnih slabosti :	ker so bili čez 1 uro od šole oddaljeni :		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
š. leto :											
10287	259	622	9406	1653	1614	1143	1010	819	566	254	182

Tudi v tem okraju obiskovalo je mnogo 13 in 14 letne mladine še vsakdanjo šolo ; le 521 dečkov in 441 deklic, vpisalo se je

v nadaljevalni tečaj. Da se ti tečaji čedalje bolj oživljajo in redniše obiskujejo, pripomoglo je seosebno: a) da se je jelo ljudstvo o koristi te naredbe prepričati; b) ojstro postopanje proti nemarnežem in c) omejitve nauka le na zimski čas.

V 9 krajih tega okraja so bili vsi otroci vsolani; v 8 so otroci v obče redniše obiskovali šolo; v 15 dobro, v 18 le srednje in v 12 (Renče, Kanal Št. Florijan, Miren, Bilje, Lokovec, Grgar, Bate, Lig, Srednje, Tribuša) slabo.

ZAMUDE :

Šolo je zamudilo :	do 10 poldne- vov:	do 20 poldne- vov:	do 40 poldne- vov :	čez 40 poldne- vov :
Od 6445 otrok vsakdanje šole 5992 in sicer	3129	1441	971	451
Od 962 otrok nadaljevalnega teč. 919 in sicer	601	225	91	2

Iz tega je razvidno, da otroci še prepogosto brez postavno opravičenih uzrokov šolo zanemarjajo. Vsled sporočila okrajnega š. sveta za Gradiščanski okraj, videti je, da otroci v tem okraju zadnje dve leti šolo redniše obiskujejo.

Od 2751 šolskih otrok, ki so obiskovali mestne šole, je bilo 1706 mestnih in 1045 ptujcev. Po narodnosti je bilo :

	Lahov,	Nemcev,	Slovencev	
Mestnih :	1645	22	39	} 586
Ptujcev :	402	96	547	
	} 2047		} 118	

Od 13 — 14 letne mladine je hodilo 52% v šolo. Da se je do tega, relativno povoljnega vspeha, tudi pri mladini te starosti dospelo, pripomoglo je seosebno :

1. Da so se zamude redniše vpisovale in nemarni stariši, oziroma namestniki kaznovali.

2. Da so se š. voditelji točniše in zvestejše ravnali po š. 6. š. in uč. reda.

3. Da je več občin, katerim je za ljudsko — šolski razvoj mar, zdatno podpirale šolske oblasti. Glavna ovira v dosegu popolnoma povoljnega vspeha je splošno uboštvo prebivalcev posebno na deželi. To sili starše, da otroke še pred izpolnjenim 12 letom doma obdržijo. Druga zapreka so nekteri krajni š. sveti, ki za povzdigo šolstva ne-le nič ne storé, marveč še celo š. oblastnijam kljubujejo.

V dosegu rednega obiskovanja so se v posamnih okrajih ta-le postavna sredstva upotrebovala :

V OKRAJU :	Določene kazni od 1. okt. 1881. do 15. sept. 1882.				L. 1881. 2 določ. kazni so prestali do 15. sep. 1882.				Pred tem časom določene kazni so prestali :				
	v denarji		v za-poru		v denarji		v za-poru		v denarji		v zaporu		
	št.	gl.	št.	ur	št.	gl.	št.	ur	št.	gl.	št.	ur	
Tolminskem	283	284	38	246	84	85	22	138	37	43	75	17	138
Goriškem	190	259	39	324	32	44.65	33	322	196	207	112	1006	
Sežanskem	619	681	46	710	148	185	46	710	71	71	13	78	
Gradiščans.	1476	17505	—	—	55	69.5	14	84	—	—	—	—	

V mestu se niso vpotrebovala nikakošna sredstva v povzdigo šolstva, radi tega bilo je pa ravno tukaj šolsko obiskovanje relativno najslabše.

Učiteljev je bilo :

V OKRAJU :	1.	2.	brez spričevala :		skupaj
	se spričevalom učit. sposobnosti	se zrelostnim spričevalom :	svetnih	duhovskih	
Tolminskem	13	8	—	29	50
Goriškem	35	14	3	15	67
Sežanskem	15	12	2	9	35
Gradiščans.	37	16	—	12	65
v Gorici	6	—	—	—	6
Skupaj :	106	50	—	—	223
Letu 1880.1.	100	42	5	65	212

Učiteljic je učilo :

V OKRAJU :	1.	2.	3.	skupaj :
	se spričevalom učit. sposobnosti :	se zrelostnim spričevalom :	brez spričevala :	
Tolminskem	3	4	—	7
Goriškem	3	3	1	7
Sežanskem	1	4	—	5
Gradiščans.	37	7	—	44
v Gorici	14	—	—	14
Skupaj	58	18	1	77
Leta 1880-1.	50	22	2	74

Učilo je tedaj :

1. V Tolminskem okraju	57 učit. moči
2. " Goriški okolici	74 " "
3. " Sežanskem okraju	40 " "
4. " Gradiščanskem okraju	109 " "
5. " mestu	20 " "

Skupaj : 300 učit. moči.

Gledé na to, da je na vsem Goriško-Gradiščanskem 32.791 za šolo zavezanih otrok, pride povprek na enega učitelja : 109.3 otrok. To razmerje je v posameznih okrajih tako-le :

V Tolminskem okr. pride na eno učit. moč	101.4	otrok
" Goriški okolici " " " " " "	139	"
" Sežanskem okr. " " " " " "	103.25	"
" Gradiščanskem okr. " " " " " "	90.2	"
" mestu " " " " " "	137.5	"

Omeniti gre tukaj, da mnogo mestnih otrok je obiskovalo državno vadbico ali katero privatno šolo.

Ako le svetne učitelje v poštev vzamemo, pokaže se to-le razmerje :

V Tolminskem okraju pride 200 otrok na enega učit.

" Goriški okolici " 174 " " " " "
" Sežanskem okraju " 121 " " " " "
" Gradiščanskem okr. " 101 " " " " "

Iz tega je razvidno, da bosta posebno Tolminski in Goriški okraj, ne-le zato, ker bi stroški skoraj neznosni postali, ako bi vsa mesta z rednimi učitelji napolnili, ampak tudi vsled tega, ker se v teh hribovitih krajih ne da povsod redna šola ustanoviti, še dolgo pomočnih učiteljev duhovskega stanu neobhodno potrebovala, kakor tudi, da se pripravljavnica za učiteljišča v Kobaridu ne more še ostaviti.

Po zadnjem ljudskem štenji 31. decembra 1880. šteje (navzočih) :

Tolminski okraj	36.459	prebivalcev
Goriška okolica	60.760	"
Sežanski okraj	27.167	"
Gradiščanski	65.778	"
Gorica	19.357	"

Pride tedaj :

V Tolminskem okraju na 1302 preb. en svetni učitelj
" Goriški okolici " 1030 " " " " "
" Sežanskem okraju " 800 " " " " "
" Gradiščanskem okr. " 680 " " " " "
" mestu " 1383 " " " " "

Katehetov, postavljenih od š. ali od cerkvenih oblastnij in verskih zadrug, je bilo :

V OKRAJU :	postavljenih od š. oblastnij :	postavljenih od cerkvenih oblastnij in verskih zadrug :	skupaj :
Tolminskem	—	43	43
Goriškem	—	60	60
Sežanskem	—	35	35
Gradiščanskem	2	55	57
v Gorici	2	1	3

Učiteljic za ročna dela je bilo :

V OKRAJU	a. izprašanih	b. neizprašanih	skupaj :
Tolminskem	1	2	3
Goriške okolice	5	9	14
Sežanskem	3	2	5
Gradiščanskem	5	9	14
v Gorici	1	—	1
Skupaj :	15	22	37

Ena izprašana učiteljica Goriškega okraja učila je še v treh šolah Sežanskega okraja ročna dela. Poleg tu navedenih, učile so ta predmet vse redne učiteljice.

V Goriškem okraju bili ste dve učiteljski mesti (Kal in Lig) nameščeni s pomočnimi učitelji ; v Sežanskem okraju ni bila še nameščena z rednim učiteljem šola v Št. Danijelu ; popolnoma prazno ostalo je mesto učitelja v Borgnanu v Gradiščanskem okraju in zraven tega učili so v 12 rednih šolah še pomočni učitelji.

Učni predmeti pa vedenje učiteljev.

Ker ščanski nauk učili so povsod duhovni ; le v Plaveh učil je ta predmet svetni učitelj, pa le začasno.

Ročna dela so učile :

V OKRAJU	a. Ljudske učiteljice	b. učiteljice roč. del		Skupaj
		izprašane	neizpraš.	
Tolminskem	5	1	2	8
Goriške okolice	7	6	9	22
Sežanskem	3	5	2	10
Gradiščanskem	?	?	9	44
v Gorici	2	1	—	2
Skupaj	?	?	22	87

Telovadba. Tudi v minulem š. letu omejil se je ta predmet zaradi pomanjkanja telovadnih priprav, le na proste in redne vaje.

V Tolminskem okraju ima le šola v Kobaridu primeren prostor za telovadne vaje, a manjkajo ji telovadne priprave, ker stare niso več za nobeno rabo. V Goriškem in Sežanskem okraju nima ni ena šola telovadnice. Vsled tega učilo se je iz tega predmeta le proste in redne vaje v bolj prostornih š. sobah. V Sežanskem okraju se je le v 5 šolah prosto telovadilo; v Gradiščanskem okraju pa se je telovadba v 16 šolah pravilno učila.

Učenci 3. in 4. razreda mestne ljudske šole telovadili so v prostorih telovadskega društva. Vadnice imajo svoje lastne telovadnice. Po letu telovadili so na prostem pod vodstvom posebnega učitelja; po zimi vadili so se v š. prostorih. Minulo jesen se je na moški vadnici priredila pokrita telovadnica.

Šolskih vrtev je bilo :

V Tolminskem okraju	7
" Goriškem "	10
" Sežanskem "	3
" Gradiščanskem "	—
" mestu	—

Skupaj : 20

Šolske vrte so imele te-le šole: Na Tolminskem, Bovec, Kobarid, Kred, Volče, Tolmin, Sv. Lucija, Cirkno; na Goriškem: Renče, Križ, Lokavec, Deskle, Gorenjopolje, Dornberg, Št. Andrež, Vertojba, Kamnje in Brje; v Sežanskem okraju: Tomaj, Povir in Sežana.

Ljudsko-šolske knjižnice. V naobraženje so znatno pripomogle ljudsko-šolske knjižnice.

Teh je bilo :

V OKRAJU :	v šolah :	zvezkov :	izposodilo se je :
Tolminskem	38	3541	2660
Goriškem	50	3723	3585
Sežanskem	30	1196	?
Gradiščanskem	11	820	?
v Gorici	4	?	?

Razun fizikalčnih aparatov in prirodopisnih zbirk, so bile vse šole z učili dobro preskrbljene.

Splošne opazke.

a. Učni jezik. V minulem š. letu se je v tem predmetu boljši uspeh dosegel; vendar je bil pouk v slovnici in v spisji gledé na učbo in uspeh v mnogih šolah še nezadosten. Posebno na razdeljenih enorazrednicah in dvorazrednicah bil je uspeh celo nepovoljen. Priznati pa je, da v mnogih takih šolah je učitelju celo nemogoče doseči učni smoter; to mu zabranjujeta preveliko število otrok pa primeroma le malo učnih ur za ta predmet.

Nemščina se je učila kot obligaten in kot prost predmet, in sicer :

V OKRAJU :	a) kot prost predmet :	b) kot zapovedan predmet
Tolminskem	3	3
Goriškem	14	—
Sežanskem	—	7
Gradiščanskem	9	—
v Gorici	—	4
Skupaj v šolah :	26	14

Nemščina se je učila na podlagi ustmenih in pisemenih predstavljanj z uporabo čitank.

b. Računstvo.

Računstvo se je učilo po Močnikovih metodičnih računicah. V več šolah, posebno na enorazrednicah, se v prvih letih ni doseglo učne svrhe; vendar so učitelji v višjih oddelkih, zamujeno zopet popravili in v zadnjem letu na podlagi IV. aš celo V. računice učili. V. računica služi navadno v nadaljevalnem tečaju kot učna knjiga.

c. Pisanje se je v mnogih šolah s prav dobrim vspehom učilo; vendar je le malo šol, kjer otroci pravilno in gladko pišejo. Tudi pisanje je skupno vaditi. Kjer se ne uporablja metoda pisanja po taktu, tam navadno otroci le slabo pišejo.

d. Realije. Od kar so se upeljala nova berila, zapaziti je tudi v tem predmetu čedalje večji napredek. Dobro vredjena zbirka učil je glavni pogoj za krepek razvitek in napredek uka v realijah. Ali ravno v sestavljeni takih zbirk, so skoro vse šole zaostale. Tudi manjka nekaterim učiteljem, posebno starejšim, potrebnih študij za uspešno učenje tega predmeta.

e. Risanje in zemljemerstvo napreduje le počasno. Urok temu je, da so šole prenapolnjene in da se po večem le poldnevno poučuje, vsled česar je tema predmetoma le malo časa odmerjeno. Le malo učiteljev gleda pri rabi stigmografičnih tabel na to, da se mejebojna oddaljenost pik tako povečuje, kakor raste izurjenost učencev v prostoročnem risanju. Vaje je tako upeljati, da preide v pravem času od vezanega ali stigmografičnega risanja k prostemu risanju. Ne da se tajiti, da se je tudi v risanju boljši uspeh dosegel mimo prejšnjih let.

f. Petje na uho, učilo se je vseh šolah — v nekterih celo s prav dobrim vspehom. Pelo se je eno — ali dvoglasno po sluhu; petje na note učilo se je le na treh večrazrednih šolah.

g. Telovadba. Kakor je bilo že pred omenjeno, omejil se je ta predmet le na proste in redne vaje; le v 17 šolah učila se je telovadba po leti pravilno.

h. Ženska ročna dela. Nauk o ženskih ročnih delih učile so redne ljudske učiteljice v obče dobro. Uspeh ki so ga dosegle učiteljice ročnih del, bil je sicer po večjem dovoljen, le da so se učenke preveč mehanično vadile, ne gledé na to, so — li to kar so se učile, tudi dobro in temeljito umele. Za učiteljice ročnih del ustanovil se je v Gorici dve leti zaporedoma naobraževalni tečaj in sicer s prav dobrim vspehom.

Vedenje učiteljev.

Po sporočilih okrajnih šolskih svetov bilo je delovanje in vedenje učiteljev hvalevredno. V Goriškem okraju se je le v enem slučaju proti enemu učitelju upeljala disciplinarna preiskava; dalje sta bila po disciplinarnem potu en učitelj in ena učiteljica v Gradiščanskega okraja premeščena.

Uradne učit. konference so bile na Tolminskem, Goriškem in v Gorici kakor druga leta; v Sežanskem in Gradiščanskem okraju pa teh konferenc ni bilo, ker so se ravno ta čas novi š. nadzorniki imenovali. Na vseh večrazrednih šolah so imeli učitelji svoje redne domače konference. Sploh so se posebno učitelji Goriškega okraja močno prizadevali za njih nadaljnjo izobrazbo.

Okrajne učiteljske knjižnice:

V OKRAJU :	podružnic	Število		med letom se je izposodilo
		knjig	zveskov	
Tolminskem	--	147	260	29
Goriškem	2	454	722	116
Sežanskem	1	242	307	60
Gradiščanskem	3	700	1400	270
v Gorici	1	330	?	?

Izobraževališče za učiteljice v Gorici je bilo razdeljeno na oddelke, v kojih se je učilo v slovensko-nemškem in italjansko-nemškem jeziku. Na učiteljišču je poučevalo:

- 1 ravnatelj;
- 6 (glavnih) učiteljev mej katerimi 1 katehet;
- 1 pomočni učitelj za risanje;
- 1 učitelj za telovadbo;
- 1 pomočna učiteljica za ženska ročna dela.

Všolanih je bilo 91 vzrejenk. Od teh je obiskovalo:

- I. letni tečaj 28 vzrejenk,
- II. " " 18 "
- III. " " 23 "
- IV. " " 22 "

Po narodnosti je bilo:

- Nemk 6 vzrejenk
- Slovenk 33 "
- Hrvatic 4 "
- Italjank 48 "

Po veri:

- Katoličank 85 vzrejenk
- Protestank 2 "
- Židinj 4 "

Državnih štip. po 100 gl. dobivalo je 7 vzrejenk,

- " " 50 " " " 11 "
- Druzih " " 100 " " " 5 "

V zvezi z obraževališčem so bili trije prosti kurzi.

Obiskovalo je:

- Italjanski tečaj 10 vzrejenk
- Slovenski " 21 "
- Hrvatski " 9 "

Koncem leta dobilo je 16 vzrejenk zrelostno spričevalo; tri vzrejenke pa so dobile zrelostno spričevalo z odliko. Dve vzrejenki ste bili reprobirani na 2 in 6 mesecev, ena na 12 mesecev.

Izobraževališču je bila priredjena 5 razredna deklinška vadnica. Prva dva razreda sta bila razdeljena v slov. in ital. oddelke. V teh je bil slovenski, oziroma italjanski učni jezik. Nemščina se je učila le kot poseben učni predmet. V III. IV. in V. razredu pa je bil nemški kot učni jezik; slovenščina in italjanscina se je učila le kot prost predmet. Na deklinški vadnici so učile tri učiteljice in dve podučiteljici. Šolo je obiskovalo 180 učenk.

V zvezi z izobraževališčem bila je še stirirazredna deška vadnica z dvema paralelkoma. V prvih dveh letih se je tudi tukaj na podlagi materinščine učilo; v III. in IV. razredu pa na podlagi nemščine. Na deškej vadnici je učilo 6 učiteljev, en podučitelj, en suplent in en katehet. Šolo je obiskovalo 528 otrok.

Pripravljalnico za učiteljišča v Kobaridu je vodil tamošnji nadučitelj. Začetkom leta se je vpisalo 13 učencev; trije so med letom izostali. Na tem zavodu so učili: voditelj, en učitelj in katehet.

Zavodi za predšolsko dobo. Hranilišč za male otroke pogrešajo še vsi trije slovenski okraji. V Gradiščanskem okraju je bilo takih zavodov 13. V Gorici je bilo eno hranilišče in 9 otroških vrtov, in sicer pet mestnih in štirje privatni.

V Gradiščanskem okraju ste bili dve v Gorici pa ena obrtniška šola.

Kmetijskih nadaljevalnih tečajev, združenih z vsakdanjo šolo bilo je:

V Tolminskem okraju	14
" Goriški okolici	42
" Sežanskem okraju	22
" Gradiščanskem "	—

Kmetijski nadaljevalni tečaj je obiskovalo na Tolminskem 213, na Goriškem pa 521 čez 12 let starih učencev.

Obseg uka na kmetijskih nadaljevalnih tečajih do 1. maja:

1. Kmetijstvo po 2 uri na teden;
2. Spisje " 1 $\frac{1}{2}$ uro " "
3. Računstvo " 1 $\frac{1}{2}$ " " "

Od maja do sklepa š. leta omejil se je pouk le na dve uri v tednu.

Na dvo — in večrazrednicah vpeljali so se tudi nadaljevalni tečaji za 13 in 14 letne deklice. V teh so se učile poleg drugih predmetov tudi gospodinjstvo in ženska ročna dela po 2 uri na teden. V Goriški okolici je obiskovalo 441 deklic ta tečaj.

Osnova nadaljevalnih tečajev je bila zaž tkoma sila težavna. V Gradiščanskem okraju se ti tečaji še niso vpeljali. V teh tečajih ni pričakovati takega uspeha, kakoršnega bi bilo želeti, dokler ne dobode vsaka šola primerne vrta in posebne učne kujige.

Stroški za vzdržavanje šol razvidijo se iz sledečega:

V OKRAJU:	Letne plače, petletnine in opravilne doklade iz		Osebné doklade in remuneracije:	Najemščina in odškodnina učit. za stanovanje	Materijalne potrebe šol:	Učila in š. oprava:	Učit. konference in knjižnice:	Zidanja:	Neprevideveni stroški:	Skupaj:
	dež. zaloga	zaloga š. okraja								
Tolminskem	620	11165	3300	3179	954	738	480	55	27	25969
Goriškem	136	26844	3708	6635	1791	500	720	15	00	41384
Sežanskem	655	17355	3150	422	1158	600	290	26	40	30131
Gradiščanskem	2944	38508	4536	11927	2229	?	?	?	?	61134
v Gorici	--	11078	440	4192	580	85692	45692	716	340	18638
Skupaj:										176250

Leta 1882/81 169.161 gold.

„ 1882 7.089 „ več.

Iz penzijske blagajnice za učiteljsko osebje se je leta 1882. izplačalo ;

1. pokojnine učiteljem 5700 gl. —
2. „ učiteljicam 330 „ —
3. „ učit. vdovam 785 „ 41 kr.
4. odpravki 340 „ —
5. nagrade 223 „ 33¹/₂ „
6. razni stroški 100 „ —

Skupaj: 7478 gl. 74¹/₂ „

Privatnih zavodov ni bilo v nobenem slov. okraju. V Gradiščanskem okraju sta bila dva, v Gorici pa šest.

Delovanje kraj. š. svetov ni bilo tudi v minulem š. letu posebno hvalevredno. V Tolminskem okraju so se posebno odlikovali kraj. š. sveti v Kobaridu, Bovcu, Tolminu, Podmelcu in Ovčah; na Goriškem, kraj. š. sveti v Banjšicah, Cerničah, Gabrijah, Sovodnjah, Šmarjeh in Vrtojbi; v Sežanskem okraju, kraj. š. sveti v Sežani, Komnu in Št. Koncijanu. V Gradiščanskem okraju, krajni š. sveti v Trziču, Ogleju, Fiumicellu, Gradu, Campolungu, Tercu, Villavicentini in Gradišči.

V OKRAJU :	štev. sej :	štev. obravnavanih vlog :
Tolminskem	10	896
Goriškem	13	1367
Sežanskem	9	560
Gradiščanskem	9	646
v Gorici	7	157

Dopisi.

S KRASA. Slehernemu, za šolski napredek vnetemu učitelju in šolskemu prijatelju je tesno pri srcu, ogledajoč si naše šolske knjige, osobito one za poučevanje začetnikov. Primerno uredjena knjiga more olajšati velike težave učitelju in učencu pri začetnih bralnih vajah, ter slednjega brez velicnih naporov dovesti — v primerno kratkem času — do gladkega čitanja in ročnega pisanja. Radi tega so se učitelji Sežansko — Komenskega okraja v okrajnej konferenci 20. dec. m. l. resno poprijeli tega velevažnega predmeta. Naj mi bo dovoljeno glavne poteze debate, o Mikložičevj Začetnici v ozbiljni pretres drugim učiteljem slovenskih šol, z nekaterimi lastnimi opazkami, tukaj objaviti.

1. Knjiga ima za eno leto preveč tvarine, a za dve leti — pre malo.

2. Tisk je predroben. Knjiga, ki je namenjena začetnikom, ne smela bi imeti navadnega tiska. Ta naj bi bil tudi bolj odprt in razločen.

3. V knjigi naj bi se ne nahajale uže hitro s kraja besede, ki obstajajo iz treh črk, ker to dela začetnikom velike težave, koje se pozneje ložje premagajo.

4. Odstavki za posamezne črke so prekratki. Umnejši otroci se je hitro na pamet nauče, radi tega potem učenje zanemarjajo.

5. Vse črke, ki se pišejo med dvema črtama, naj se vvrsté pred onimi, ki leže med tremi. Izgleden je v tem oziru R. Ž. Abecednik.

6. Premalo je berilnih vaj v prehodu od malih k velikim črkam.

7. Neodpustljivo je vrščenje velicnih črk. Učitelj mora s tremi, štirimi in več črkami otroke v jednom poldnevu, ali bolje v pol uri seznaniti, sicer ne more dotičnih koščekov brati. S kakim vspehom bo pa to storil?! Tudi v tem je posneme vreden R. Ž. Abecednik. Le posamezni koščeki za bralve vaje z velikimi črkami

naj bi bili obširnejši, da se otroci s posameznimi črkami v branji in pisanji bolj seznanijo.

8. V Začetnici so črke lične; vendar sem iz lastne skušnje odločno proti velikim črkam, ki imajo z malimi isto obliko. Razlikujejo se od malih le po velikosti in malo bolj zakrivljeni črti pričetnici. Otrok nima do takovih črk nobenega veselja in ljubezni. Zato je bode, ker v njih nič novega ne vidi, vedno bolj in bolj zanemarjal in z malimi zamenjaval, osobito takrat, ko bode za vselej šolo oštavil. Otrok je radoveden, on hrepeni vedno po novem. Gorje učitelju, ki ne razpoloži svojej deci vsak dan kake nove cvetlice. Z vednim prebavljanjem iste tvarine, malo koristimo mladini. Ko preide učitelj se svojimi učenci k velikim črkam, bode poslednjim posamezna delalala toliko manj težave, kolikor večje veselje imajo do nje. Tudi se ne morem sprijazniti z obliko za: I J in T. Slednjo smo dobili bojda iz „severa.“ Prav je, da je črka jednostavna, kolikor mogoče priprosta, a to do svoje meje; sicer postane anti-patična. Tudi preuzročuje otrokom ravno lična priprostost velike težave. Zato posnemajmo tudi v tem R. Ž. Abecednik.

9. Stavki so posebno v nekterih odstavkih predolgi. Slovenščina ne ljubi dolzih stavkov. Še manj pa ljudska šola; a tu dobiš zloženi stavek, broječ 10 in več glavnih in odvisnih stavkov. (Glej: stran 61. I. košček; stran 64. VI. košček).

10. Knjiga naj se ogiblje golega in suhoparnega naštevanja predmetov. (Glej: stran 40. 46.) To tvarino naj bi pisatelj uporabil v kratke stavke. Ti veliko bolj ugajajo začetnikom. Nagloma se izurijo v čitanji in služijo jim prav dobro za prepisovanje.

11. Knjiga naj bi se izogibala nenavadnih izrazov, kakor: o z b i l j n o, i z v e s t n o, b a š itd. in to še posebno v prvem delu.

12. Knjiga je prav slabo vezana. Učenec jo uže v par mesecih raztrga, in vendar je knjiga namenjena za 1. in 2. šolsko leto. Kaj pa naj rabi učitelj 3. šols. leto? Znano je, da se otroci jednorazrednic, in teh je največ, razdele v dve skupini. Vsaka skupina je razdeljena v dva oddelka. V prvi oddelek nižje skupine so vrščeni začetniki; v drugi oddelek pa drugo — in tretjeletniki. Prvi oddelek višje skupine sestaja iz četrto in petoletnikov; drugi oddelek pa iz šestoletnikov. Slednjim je odločeno III. berilo; I. oddelku višje skupine II. ber. in slov. Prvo in drugoletnikom „Začetnica“; za tretjeletnike pa pogrešamo primerne berila. „Začetnica“ mora dosledno biti sestavljena le za jedno leto; za drugo in tretje leto pa I. berilo.

13. Oblika knjige naj bi ne presejala velikosti Abecednikove, kojega otrok lahko v žep vtakne.

14. Papir je pretenak. Osobito v prvem delu naj bi založnik posnemal R. Ž. Abc.

Mnogo bi se dalo še omeniti, a čas mi ne dopušča v daljno razpravo. Razvidno je uže iz omenjenih razlogov, da je knjiga sil-

no pomanjkljiva, da je celo nerabljiva. Zato se je čudom čuditi, da je večina naših definitivnih, sicer vrlih učiteljev, za njo glasovalo. (Provizoričnim in pomnožnim učiteljem je g. nadzornik Q. glasovanje zabranil.

Tudi Razingar — Žumerjev Abecednik ima mnogo označenih pomanjkljivosti. Vendar se rabi z veliko boljšim vspehom nego „Začetnica“. Učitelj, koji ima poleg Abecednika dotične stenske table, bo z veliko manjšim trudom saj mesec popred, dovedel otroke do gladkega branja in ročnega pisanja nego po „Začetnici.“ To je sprevidilo tudi večina Kranjskih učiteljev, ki so ga z veseljem v svoje šole vpeljali. Zato ga morem z lahko vestjo najtoplejše priporočati slovenskim učiteljem. Dokler kaj boljšega ne dobimo, vporabimo najboljše, kar se nam sedaj ponuja. Gospode spisateljce pa prosim naj pri prihodnih izdajah izvolé odstraniti, oziroma popraviti, kar jim boó merodajniši učiteljski krogi svetovali in kar boó iz lastnega pričanja za pravo spoznali.

Naj omenim še nekoliko o dopisu s Krasa v zadnjem listu. Glede mojega predloga: naj se tednik za celo leto naprej spisuje, je g. dopisnik krivo poročal. Predlagal sem, naj bi vsak učitelj imel lastni tednik in v tem po učnih načrtih razdeljeno učno snov za celo leto. Po večletni skušnji in popravljanji bil bi takov tednik učitelju pravi kašipot. Ne vhalaj bi zdaj na desno zdaj na levo. Če nima učitelj učne snovi uže v dovršenem okviru v popolni sliki, mu bode logična zveza pri poučevanju posameznih predmetov mnogo težja in sestava šolskega tednika često nepravilna, nelogična. Takov tednik bil bi vsakemu učitelju velike koristi. V šolski tednik pa naj učitelj vpisuje učno snov, kojoj je med tednom se svojimi učenci prebavil. Gledé g. Lebanovega predloga, ki je z mojim vred padel, mi je opomniti, da je bil popolnoma opravičen. V zasebnem tedniku ima učitelj leto za letom priliko tu in tam kaj dostavljati, izpustiti, popraviti i. t. d. V šolskem tedniku so tudi opazke neizogibne. Radi hude zime, slabega vremena, kužne bolezni i. t. d. večina otrok izostane. Učitelj ne more in ne sme naprej s tvarino. Zato bode dosledno pridjal v tednik opazko, da mu ne bode treba se pri g. nadzorniku opravičevati, zakaaj je ta ali ona rubrika prazna. Taki predlogi, ki učitelju iz začetka nekoliko več truda nalagajo, padajo navadno brezobzirno.

Koncem imam svetovati dopisnikom naših pedagogičnih listov, naj te ne polnijo z golimi poročili, koji zanimajo le par oseb, a nikomur ne koristijo. Povzamejo naj kar je omene vredno iz posameznih referatov. To bode zanimalo in poučilo vse učiteljstvo. Prav lepo je večji naš g. dopisnik omenil resolucije. Naj bi bil le nekoliko bolj obširen. Pokažimo odkritosrčno naše mnenje drugim nasproti. Učimo se eden od drugega, kajti le tako zamoremo vspešno napredovati na obširnem polji našega šolstva.

IZ KOMNA. (Šolska novela v državnem zboru, šolski prazniki, zdravstveno nadzorovanje šol, poštne hranilnice in naše šole, Handbuch der speciellen Methodik von Niedergesäss.)

Dosta hrupa preuzročevala je nova šolska novela v različnih krogih posebno učitelji so v pedagoških listih mnogo o tem „pro“ in „contra“ pisali.—

Vsekako bile so debate v državnem zboru o tem predmetu tudi zanimive. —Jedro one novele je sledeče:

§. 1. Mladina naj se „versko-nravno“ odgojuje.

§. 3. Predmeti ljud. šole so: verstvo, čitanje in pisanje; učni jezik; računstvo v zvezi z geomtr. oblikoslovjem; najpotrebnejše iz prirodopisja, prirodoslovja, zemljepisja, zgodovine z posebnim ozirom na domovino in ustavo; risanje, petje; ženska ročna dela za deklce; telovadba za dečke obligatna, za deklce ni obligatna.—

§. 21. Šolsko obiskovanje se prične sè šestim in traja do štirinajstega leta. Izstopiti sme otrok le takrat, če zadostuje terjatvam iz: verstva, čitanja in računstva.—

Po šestletnem šols. obiskovanju, naj se mladini —na prošnjo dotičnih odgojiteljev — obiskovanje olajšuje, *) t. j. da se dovoli poldnev. poduk, a ozirati se mora vedno na učni načrt.—

§. 48. Voditelji šol morajo imeti izpit tudi iz verstva. To je v kratkem—vse.—

Pri debati v 19. dan febr. je g. naučni minister Conrad poslancem priporočal to novelo, ker se bistveno s tem nič ne spremeni; le §§. 21 in 48. se nekoliko spremenita. Poudarjal je, da bode to šolstvo še bolj pospeševalo. V dokaz navede, da je l. 1870. šolo obiskovalo povprečno le 58⁰/₀ za šolo sposobnih otrok, a sedaj pa—1882. leta—jih obiskuje že 87⁰/₀. Vojaškim novincev znalo je leta 1870. povprečno le 45⁰/₀ pisati in čitati, a sedaj—l. 1882. pa že 67⁰/₀. To je vendar lep napredek. Mi pa si želimo vedno večjega napredeka, ter kličemo z Gregorčičem: „Bog daj! Bog daj!“ Povedal pa je pri tej priliki g. naučni minister, da se dandanes tudi nepoklicani vtikajo v šolske zadeve, katere spadajo le v področje šolskih gospod in strokovnjakov. **) Možko in dobro!—

Pri nas na Primorskem je za učitelje in za učečo se mladino četrtek postavni prosti dan. Pa saj ga tudi vsak učitelj zelo potrebuje, da se nekoliko odpočije od velikega truda — ter si v prostem času svoje ude nekoliko okrepeča. Ta vpeljava velja pri nas brez razlike, t. j. ne gledé na to: je-li poduk celodneven, ali poldneven.***) Ta postavna določba velja tudi za druge pokrajine naše

*) Pri nas na Primorskem imamo že tako nad. tečaj. Pis.

**) Vsak „otročajnar“ že dandanes kritikuje v časopisu nekoje šols. določbe, a brez da bi bil o tem temeljito poučen. Urednikom bi nasvetoval, da take „umotvore“ postavijo ad. acta v koš. Pis.

*) Štajerski učitelji morajo nadomestiti v četrtek one ure, ki jih vsled praznikov izgube. Pis.

mile Avstrije. Zadrje čase pa se mnogo o tem govori, čemu imajo učitelji v četrtek — praznik. — In v istini je nižje-avstrijski dež. š. svet vprašal vse njemu podložne c. k. okraj. š. svete: je-li umestno, da imajo učitelji in učenci, v kojih šolah je vpeljan poludnevni pouk, — v četrtek praznik. — Zeló radoveden sem, kaj bodo ti okraj. š. sveti odgovorili. Moje osebno mnenje je, da otroci, hodeči le enkrat na dan v šolo, imajo zadosti počitka; tedaj bi bilo umestno, da bi imeli tudi v četrtek šolo. Kaj pa ubogi učitelj? Bi li ne bil s tem preobložen? Saj je vsakemu učitelju znano, da poludnevni uk zahteva za učitelja več ur na teden nego celodnevni pouk. — Vsak človek pod pretežkim bremenom obnemore. Zato: vederemo, kako se bode ta stvar rešila. Na vsak način pa bi utegnili otroci in učitelji zbog prevelikega duševnega in telesnega napora — hirati — bolehati. — Da pa sim in tija že mladina hira in boleha, dokaz je novejša naredba c. k. okraj. š. sveta v Pragi, vsled koje se je vsem c. k. okraj. zdravnikom ukazalo, da morajo vsak mesec enkrat obiskati vse javne šole v okrajih. Privatne šole pa morajo okraj. zdravniki vsaj vsak semester enkrat obiskati in o tem poročati. — Znana je pa našim čitateljem ona določba visokega naučnega ministerstva gledé preoblaganja dijakov v naših srednjih šolah.

Vsakojako časopisje se dandanes zeló peča s poštnimi hranilnicami. Visoko ministerstvo notranjih zadev je po dotičnih namestništvih dež. š. svetom priporočevalo take hranilnice ter povdarjalo, kako naj učiteljstvo pri mladini pospešuje hranljivost in štedljivost itd. In v resnici so dež. š. sveti okraj. š. svetom že poročali o tej zadevi. Na Primorskem so 1. marcija t. l. začele različne pošte v tej zadevi svoje delovauje. Bog daj srečo!

Znao je vsakemu priprostemu človeku, kako visoko stopinjo kulture so dandanes zavzeli Nemci sè svojo gorostasno literaturo. — Kaj zamorejo Nemci sè svojo velikansko šolsko literaturo, to ve vsak priprost učitelj, ki se le količkaj zanima za svoje nadaljno uaobraženje. V najnovejšem času nas je Niedergesäss, c. k. šolski svetovalec in ravnatelj šols. izobraževališča na Dunaji, razveselil z izvrstno knjigo, ki bo gotovo vsakemu po — duševni hrani hrepenečemu učitelju — dobro došla. Knjiga se sestavlja na podlagi učnega načrta, osnovanega za avstrijske ljud. in meščanske šole in izhaja v zvezkih po 25 kr. v zalogi A. Pichlerjeve vdove in sina na Dunaji. Vseh zvezkov boče 25 do 30. Po takem bode stala knjiga nad 7 gl. Do sedaj, ko to pišem, 18. aprila, je izšlo že 6 zvezkov.

Gg. kolege bode gotovo zanimalo, če jim tukaj navedem obseg vsakega, do sedaj izišlega zvezka.

I. Zvezek (broječ 48 strani). Einleitung; Die Lehrgegenstände der Elementarklasse im allgemeinen; Der Anschauungsunterricht nach seinen Wesen; Arten der Anschauung; Zweck des Anschau-

ungsunterrichtes; Der Lehrplan des Anschauungsunterrichtes; Der Lehrplan des Anschauungsunterrichtes; Methode des Anschauungsunterrichtes; Der Lehrgang des Anschauungsunterrichtes; Die Lehrform des Anschauungsunterrichtes; Der Lehrton beim Anschauungsunterrichte; Die Lehrmittel beim Anschauungsunterrichte; Zur Geschichte der Literatur des Anschauungsunterrichtes; Das Lesen u. Schreiben in der Elementarklasse, Vorübungen, Lesemethoden.

II. Zvezek (broječ 63 strani). Der Lehrgang des Leseunterrichtes; Die Lehrform des Lese (Schreiblese-) Unterrichtes; Der Lehrton beim Lese-Unterrichte; Die Lehrmittel beim Lese-Unterrichte; Zur Geschichte und Literatur des Lese-Unterrichts; Planmässig geleitete Übungen im Abschreiben aus dem Lesebuche; Das Memorieren in der Elementarclassen; Das Rechnen in der Elementarclassen; Der Lehrgang des Rechenunterrichtes; Die Lehrform des Rechenunterrichtes; Der Lehrton; Die Lehrmittel beim Rechenunterrichte; Zur Geschichte und Literatur des Rechenunterrichtes.

III. Zvezek (broječ 48 strani). Die specielle Methodik des Zeichenunterrichtes.*) Einleitung; Zur Geschichte des Zeichenunterrichtes; Literatur des Zeichenunterrichtes; Zweck des Zeichenunterrichtes; Lehrplan.

IV. Zvezek (broječ 48 strani). Einige Bemerkungen über das Ornament; Das Zeichnen der elementaren geometrischen Gebilde im Raume nach der Anschauung; Entstehung eines perspectivischen Bildes; Horizontalebene und Verticalebene; Der Glästafelapparat; Perspectivische Erscheinungen; Aus der Farbenlehre; Leitende Gesichtspunkte.

V. Zvezek (broječ 50 strani). Darstellung und Darstellungsarten; Verzeichniss der Lehrmittel; Apparate und Modelle. Methodik des deutschen Sprachunterrichtes.***) Sprache und Sprachunterricht überhaupt. Ziel des Sprachunterrichtes in der Volksschule; Zweige des Sprachunterrichtes. Allgemeiner Theil (A. Die Sprache in der Volksschule. 1. Schriftsprache und Dialect. 2. Die Sprache des Lehrers; Die Sprache der Schüler.) (B. Der Leseunterricht.) I. Methodische Gesichtspunkte. II. Das Lesebuch.

VI. Zvezek (broječ 48 strani). III. Die Verwertung des Lesebuches. 1. Das Lesebuch — ein Studierbuch für den Lehrer. 2. Zum Lehrplan für den Leseunterricht. — 3. Über die Behandlung von Lesestücken (C. Die Sprachübungen in der Volksschule.) 1. Der orthographische Unterricht. 2. Der grammatische Unterricht. 3. Die Stilübungen. G. čitatelj iz tega razvidi, da se v tretjem zvezku končuje "die Specielle Methodik des Unterrichtes in der Elementarklasse". Potem sledi metodična abravnavna o risanju. V petem zvezku pa dobomo „Methodik des deutschen Sprachunterrichtes in ta predmet se nadaljuje tudi v šestem snopiču. —

*) Obravnava gospoda Grandauerja. Pis.

**) Obravnava gospoda H. Sommerta, vadm. učitelja na Dunaju. Pis

Ker je poleg lepe snovi knjiga tudi sim in tija ilustrirana, priporoča se tembolj. —

Kdor le more, naj si jo omisli. Oni kraški učitelji, ki si jo sami omisliti ne morejo, dobe to knjigo v okrajni učit. bukvarnici, ker jo je slavni c. k. okraj. š. svet sežanski na predlog podpisane za našo bukvarnico naročil. —
A. L.

Šolski ogled.

(Našim učiteljem) priporočamo sledeče :

1. („Schematismus der Volksschulen Steiermarks pro 1883) izdal c. k. dež. šols. nadzornik A. Rožek v Gradcu. Knjiga stane 50 kr. in čisti dohodek namenjen je v bogim štaj. učit. pripravnikom. Dobiva se pri pisatelju v Gradcu. V knjigi najdemo vse šolske oblastnije; navedene so tudi vse šole in ravno tako vse učit. osebj. Za vsak okraj so šole in dotični kraj šols. sveti posebej navedeni. Pri učiteljstvu najdemo tudi rojst. leto in rojst. kraj vsakega posameznega učitelja. Koncem knjige se nabaja; „Alphabetisches Verzeichnis der Lehrindividuen“ in temu sledi: „Alphabetisches Verzeichnis der Volksschulen.“ Ker je čisti dohodek namenjen ubogim učit. kandidatom, to knjigo priporočamo vsem onim, ki se sploh zanimajo za šolski razcvit in napredek.

2. (Mittel zur Erreichung einer guten Schulzucht von Fr. Jaeger, Bürgerschullehrer in Wien.) Ta knjiga broji le 52 strani in ugajala bode posebno mladim učiteljem. Pisana je v jako umevni nemščini. Oblika je lepa in dopadljiva. Dobiva se v zalogi Jul. Klinkhardta na Dunaju.

3. („23 Wandtafeln für den Handarbeitsunterricht von Mart. Gadei; Hiezu ein Leitfaden.“) Te stenske table stanejo 4 gl. 80 kr. ter se dobé tudi v Klinkhardtovej zalogi. Ugajale bodo gotovo našim učiteljem ročnih del. Tablam pridejani „Leitfaden“ nam podaja vso učno snov od stopinje do stopinje ter navaja tudi metodično obravnavo v tej stroki. — Table pa — in teh je 23 — vam predočujejo: kvačkanje, pletenje, mreženje i. t. d. Te table priporočamo slavnim c. k. okraj. šols. svetom, naj bi oni skrbeli, da se v naše šole uvedó. Visoko naučno ministerstvo je te table že z odlokom dně 18. aprila 1881 l. za pouk kot dobre spozualo in dovolilo, da se smejo v naše šole uvajati. —

Visoko c. k. ministerstvo za trgovinno je določilo, da se ima rabiti za metrične mere spodaj navedene kratice.

Visoko c. k. ministerstvo za uk in bogočastje zaukazuje z visokim ukazom 26. marca t. l. štev. 5485, da se ima rabiti te kratice pri računanji ter da se ima mladina s temi seznaniti. Kratice se postavljajo vselej številu ne desno, in pri številu z desetinskimi drobci, za poslednjo številko v isti vrsti.

I. Dolgostna mera ; za :

Kilometer	km
meter	m
decimeter	dm
centimeter	cm
milimeter	mm

III. Kubične mere ; za :

kubič kilometer	km ³
" meter	m ³
" decimeter	dm ³
" centimeter	cm ³
" milimeter	mm ³

II. Ploskovna mera ; za :

kvadratni kilometer	km ²
" meter	m ²
" decimeter	dm ²
" centimeter	cm ²
" milimeter	mm ²
hektar	ha
ar	a

Votla mera ; za :

hektoliter	hl
liter	l
deciliter	dl
centimeter	cl

Uteži ; za :

bečva (tona)	t
metrični stot (cent)	q
kilogram	kg
dekagram	dkg
gram	g
decigram	dg
centigram	cg
miligram	mg

N. pr. 4^m = štiri metri

6.4^{km²} = šest, štiri-desetinke kvadratnih metrov ; ali :
šest celih, 4 desetinke kvadratnih metrov.

8.2^{m³} = osem, dve desetinki kub. metrov

5.47^{ha} = 5 celih, sedem in štirideset stotin hektarov ;
i. t. d.

Abecednik za slov. ljud. šole. Sestavil A. Praprotnik, naduč. in voditelj I. mestni 5 razredni deški šoli v Ljubljani. Založil ter prodaja Matija Gerbec, bukvar po 20 kr. To novo šolsko knjigo je ravnokar visoko ministerstvo za uk in bogočastje z ukazom od 2. aprila t. l. št. 1722 za rabo v slov. ljud. šolah potrdilo. Abc. je sestavljen po najnovejših pedagoških načelih, ter obsega v najložji obliki vse, česar se ima učenec prvega šols. leta v ljudski šoli učiti.

Posebno prednost ima Abc. v tem, da ima pri vsaki črki primerno tvarimo ; da so posamni odstavki pisani v kratkih stavkih in slednjič da so berila kratka in tudi po vsebini vtroške-mu urju primerna.

Želeti bi bilo, da bi naši učitelji po njem segli in ga v svoje šole vpeljali.